

SOCIETAS EUROPEAE – PRIMA FORMĂ DE SOCIETATE COMERCIALĂ EUROPEANĂ

Dumitrașcu Dumitru, *asistent universitar, doctorand, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Catedra de Drept a Facultății de Drept și Științe Sociale, MECC.*

Societas Europaea is a company established under European Union law. It has its own legal framework and can operate as a single entity throughout the European Union. In 2001, the EU adopted, after some 30 years of negotiations, the regulation on the Statute for a European Company and the associated directive on employee participation in European Companies. The European Company has a number of characteristics that make this business structure stand out. In this article we examine the conditions for the registration of the European Company and the particularities of its functioning.

Key-words: *commercial company, public limited company, free movement of capital, Societas Europaea, holding company, transnational corporation.*

Sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial a însemnat pentru statele europene occidentale începutul unei noi ere, caracterizată prin crearea unor noi uniuni și alianțe în vederea realizării unui scop comun și anume dezvoltarea relațiilor comerciale și obținerea de avantaje reciproce de pe urma cooperării economice [1, p. 49].

Domeniile cele mai importante în care s-a realizat această cooperare economică sunt: o zonă a liberelor schimburi comerciale; o uniune vamală; o piață comună; o uniune economică.

Cooperarea în aceste domenii a avut ca scop realizarea celor patru libertăți fundamentale în dreptul european [2, p. 96-102]:

1) *Libera circulație a mărfurilor*, mărfurile care traversează frontierele interne ale Comunității Europene nu mai sunt supuse controalelor de la 1 ianuarie 1993. Această libertate poate fi realizată printr-o Uniune Vamală și prin înlăturarea tuturor restricțiilor cantitative la import și la export. În mod subsidiar se cere și reformarea, transformarea monopolurilor comerciale statale. Uniunea vamală este determinată de un

spațiu vamal unic cu granițe exterioare comune realizată prin: interzicerea tuturor taxelor vamale și taxelor cu efect echivalent între statele membre și prin introducerea unui tarif vamal comun împotriva statelor terțe;

2) *Libera circulație a persoanelor*, această libertate de fapt este compusă din: libertatea de circulație a forței de muncă și libertatea de stabilire a micilor meseriași, a liber profesioniștilor și a societăților comerciale. Conform Directivei 2004/38/EC, ca afirmație generală, șederea liberă a unui cetățean european și a membrilor săi de familie într-un alt stat al UE durează maxim trei luni;

3) *Libera circulație a capitalurilor*, potrivit dreptului la liberă circulație a capitalurilor sunt interzise toate restricțiile privind circulația de capitaluri între statele membre și statele terțe ca și condiție majoră pentru realizarea uniunii economice și monetare. Se consideră circulația capitalului: transferarea unilaterală de valori în formă de capital material (participare la o societate comercială străină) sau în formă de capital bănesc (mijloace de plată legale; titluri de valoare; credite) dintr-un stat membru într-un alt stat care de obicei reprezintă o investiție de capital;

4) *Libera circulație a serviciilor*, presupune dreptul de a presta servicii dincolo de granițele statului de proveniență fără a se stabili acolo în mod durabil. În dreptul european prin servicii se înțelege prestațiile furnizate în mod obișnuit contra unei remunerații în măsura în care nu sunt guvernate de dispozițiile referitoare la libera circulație a bunurilor, capitalurilor și persoanelor. Serviciile pot fi cu caracter industrial, comercial, activități artisanale și cele ținând de profesiunile liberale.

O zonă a liberelor schimburi comerciale desemnează un grup de state care au abolit tarifele și normele comerciale restrictive în ceea ce privește importurile și exporturile între ele în cadrul acestei zone. Fiecare din aceste state, însă, are libertatea de a-și stabili și menține propriile norme și restricții în ceea ce privește importurile din țări care nu aparțin acestei zone [5, p. 15].

O uniune vamală este o formă și mai strânsă de integrare economică. În cadrul unei asemenea uniuni, în afară de liberul schimb între statele membre, acestea sunt obligate să utilizeze tarife și norme comune în ceea ce privește importurile din state care nu fac parte din această uniune [2, p. 96-98].

O piață comună reprezintă, în esență, o uniune vamală care, în afară de libertatea schimburilor comerciale de mărfuri și servicii presupune, totodată, libertatea de mișcare a principalilor factori de producție (capitalul și forța de muncă) între țările membre [1, p. 49].

O uniune economică presupune toate trăsăturile unei piețe comune și, în plus, obligația tuturor statelor membre de a adopta politici economice comune în domenii ca: agricultura, transporturile, fiscalitatea etc. [1, p. 49].

Reglementarea și crearea acestor libertăți fundamentale în cadrul UE presupune și adaptarea formelor societăților comerciale existente la noile condiții pentru efectuarea activității comerciale. În acest sens, preambulul Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind statutul societății europene (SE) [4] (în continuare – Regulamentul SE) stipulează că realizarea pieței interne și îmbunătățirile pe care aceasta le aduce situației economice și sociale din Comunitate necesită nu numai o înlăturare a barierelor din calea comerțului, ci și o adaptare a structurilor de producție la dimensiunea comunitară. În acest scop, este esențial ca acele societăți a căror activitate nu este limitată la satisfacerea nevoilor pur locale să poată concepe și întreprinde reorganizarea activităților lor la scară comunitară.

Astfel, prin reglementarea unei noi forme de societate comerciale – societate europeană, s-a urmărit obiectivul înlăturării tuturor obstacolelor existente în cadrul legislațiilor statelor membre privind accesul liber a societăților comerciale la piața unică europeană.

Trebuie să menționăm că proiectul de introducere a unei asemenea societăți a fost inițiat încă din 1959 de către profesorul olandez Pieter Sanders și, în același timp, de notarul francez M. Thibierge. În 1965, guvernul francez notifică această inițiativă („*societe anonyme europeenne*”) Consiliului de Miniștri

al Comunității Economice Europene (în continuare – CEE). În 1966, Comisia CEE desemnează un grup de experți, sub coordonarea profesorului olandez Pieter Sanders, care să examineze această inițiativă și să elaboreze un proiect de statut al viitoarei Societăți Europene (SE) [1, p. 52].

În 1967, Consiliul Europei constituie un nou grup de lucru, sub conducerea aceluiași P. Sanders, însărcinat cu aceleași probleme; rodul activității acestui grup îl reprezintă cele două variante ale statutului SE, remise succesiv Comisiei CEE în 1967 și, respectiv, 1968. După examinarea acestora, Comisia CEE a înaintat Consiliului Europei, pe 30 iunie 1970, proiectul final de statut al SE. Pentru mulți ani, însă, proiectul a rămas în acest stadiu [1, p. 52].

Numai abia în 2001 a fost adoptat Regulamentul SE, datorită opiniilor exprimate în sprijinul reglementării unei forme de societate comercială comunitară, ca o componentă a politicii UE de armonizare a dreptului comercial și de creare a unei zone economice unice.

Din dispozițiile Regulamentului SE observăm că societatea europeană reprezintă o societate pe acțiuni care poate fi creată numai pe teritoriul comunității europene. SE este o societate comercială transnațională, dar care este considerată în fiecare stat membru a UE ca o societate de drept național. Caracterul transnațional constă în faptul că SE are posibilitatea de a-și transfera sediul social în alt stat membru fără careva obstacole în acest sens. Iar caracterul național se caracterizează prin aceea că SE se supune regimului juridic societății pe acțiuni conform reglementărilor statului membru unde aceasta este înregistrată.

Art. 2 al Regulamentului SE prevede principalele modalități de constituire a societății europene. Prin urmare sunt prevăzute patru modalități legale de constituire a unei societăți europene: a) constituirea prin fuzionare: fuziunea în SE a două sau mai multe societăți comerciale este posibilă numai cu condiția ca cel puțin două dintre ele să fie reglementate de legislația unor state membre diferite; b) constituirea prin crearea unei societăți holding: pentru crearea unui holding sub forma SE trebuie să fie întrunite două condiții alternative ca fiecare dintre cel puțin 2 societăți: să fie reglementate de legislația unor state membre diferite sau, să dețină de cel puțin doi ani o filială reglementată de legislația unui alt stat membru sau o sucursală pe teritoriul altui stat membru; c) constituirea sub formă de filială comună dacă societățile comerciale care subscriu la acțiunile viitoarei filiale a SE: sunt reglementate de legislația unor state membre diferite sau, dețin de cel puțin doi ani o filială reglementată de legislația unui alt stat membru sau o sucursală pe teritoriul altui stat membru; d) transformarea unei societăți anonime de drept național: o societate pe acțiuni constituită conform legislației unui stat membru poate fi transformată în SE dacă deține de cel puțin doi ani o filială reglementată de dreptul altui stat membru.

Constatăm că pentru crearea unei societăți europene, în societățile fondatoare trebuie să persiste caracterul transnațional, adică efectuarea unor activități comerciale cel puțin într-un stat membru, altul decât cel unde a fost constituită. În caz contrar, nu există nici o oportunitate pentru crearea SE, dacă activitatea comercială se îndreaptă numai într-un stat membru anumit. Esența SE fiind, cum a mai fost specificat, deschiderea accesului liber la piața unică europeană.

Regulamentul SE prevede la art. 4 mărimea minimă a capitalului social a societății europene. Astfel, capitalul scris nu poate fi inferior sumei de 120.000 euro. Însă, dacă legislația unui stat membru prevede un capital scris mai mare pentru societățile care desfășoară anumite tipuri de activități, aceste norme naționale se vor aplica și în privința societății europene.

De asemenea, chestiunile cu privire la modificarea capitalului social, emiterea de acțiuni și obligațiuni sunt reglementate de dispozițiile naționale aplicabile unei societăți pe acțiuni cu sediul social în statul membru în care este înregistrată SE în cauză (art. 5 al Regulamentului SE).

Reieșind din specificul și natura juridică a SE este previzibilă condiția impusă de art. 7 al Regulamentului SE ca sediul social al unei societăți europene să fie situat pe teritoriul Comunității, în

același stat membru ca și administrația centrală. În plus, un stat membru poate impune SE înregistrate pe teritoriul său obligația de a-și amplasa administrația centrală și sediul social în același loc.

Până la adoptarea formei juridice de organizare a societății europene, dacă o societatea comercială intenționa să-și transfere sediul său central dintr-un stat membru în altul, aceasta trebuia să fie dizolvată și creată din nou în altul stat membru. Acest fapt era privit ca o limitare a dreptului la libera circulație a capitalurilor și persoanelor.

Actualmente, SE poate să-și transfere sediul social într-un alt stat membru fără dizolvarea SE și fără nici crearea unei noi persoane juridice. Pentru operarea transferării sediului social a SE, organul administrativ al acesteia trebuie să întocmească un proiect de transfer care va conține (art. 8 Regulamentul SE): a) sediul social preconizat al SE; b) statutul SE preconizat, inclusiv, după caz, noua denumire; c) consecințele pe care transferul le poate avea asupra implicării salariaților în SE; d) calendarul preconizat pentru transfer; e. toate drepturile prevăzute în materie de protecție a acționarilor și a creditorilor.

Acest proiect de transfer trebuie să fie pus publicității ca toți cei interesați să cunoască despre faptul transferării sediului social. De asemenea, transferul sediului social trebuie să fie justificat din punct de vedere economic și juridic, și să fie prevăzute consecințele transferării pentru acționarii și creditorii societății.

Regulamentul SE prevede un caz când transferul SE poate fi interzis de către statul membru. Astfel, în cazul în care o SE este supusă controlului unei autorități naționale de supraveghere financiară în conformitate cu directivele Comunității, dreptul de a se opune transferului sediului social se aplică și acestei autorități (art. 8 alin. (14) al Regulamentului SE). Astfel, dacă transferul se efectuează ilegal sau dacă încalcă ordinea publică a statului membru, acest transfer poate fi interzis de către instanța de judecată a statului respectiv.

Regulamentul SE reglementează și organizarea societății europene. În acest sens, art. 38 al Regulamentului SE stipulează că o societate europeană include: o adunare generală a acționarilor și fie un organ de supraveghere și unul de conducere (sistem dualist), fie un organ de administrație (sistem monist), în funcție de forma adoptată prin statut. Sistemul monist (unitar) și sistemul dualist de administrare a societății pe acțiuni a fost supuse analizei în cadrul evidențierii elementelor specifice a societăților pe acțiuni din legislația României. Deci, în cadrul societății europene pot fi constituite următoarele instituții:

1) *Adunarea generală a acționarilor*: atribuțiile adunării generale a societății pe acțiuni nu diferă esențial de atribuțiile acestui organ care au fost analizate în cadrul societăților pe acțiuni din România și Germania. Chiar și art. 52 al Regulamentului SE prevede că adunarea generală decide în acele probleme care sunt de competența adunării generale a unei societăți anonime reglementate de legislația internă a statului membru pe teritoriul căruia se află sediul social al SE.

Reieșind din aceste considerente nu ne vom opri asupra definirii drepturilor și obligațiilor adunării generale a acționarilor SE.

2) *Sistemul dualist*: conform acestuia în cadrul SE se constituie un organ de conducere și un organ de supraveghere.

Organul de conducere răspunde de gestionarea societății europene. Membrul sau membrii organului de conducere sunt numiți și revocați de către organul de supraveghere. Aceeași persoană nu poate fi în același timp membru al organului de conducere și al organului de supraveghere al aceleiași SE. Cu toate acestea, organul de supraveghere poate numi pe unul din membrii săi membru al organului de conducere în cazul în care un astfel de post rămâne vacant.

Numărul membrilor organului de conducere sau normele de stabilire a acestuia sunt stabilite în statutul SE. Cu toate acestea, un stat membru poate stabili un număr minim și maxim de membri.

Organul de supraveghere controlează activitatea organului de conducere. De asemenea, organul de supraveghere nu are competența de a asigura gestionarea unei SE. Membrii organului de supraveghere sunt numiți de către adunarea generală. Însă, membrii primului organ de supraveghere pot fi numiți prin statutul societății europene.

Ca și în cazul organului de conducere, numărul membrilor organului de supraveghere sau regulile de stabilire a acestuia se specifică în statut. Cu toate acestea, un stat membru poate impune un număr fix de membri pentru organul de supraveghere al SE.

Art. 41 din Regulamentul SE stabilește principiile generale de reglementare a raportului existent între organul de conducere și organul de supraveghere. Astfel, organul de conducere informează organul de supraveghere cel puțin o dată la fiecare trei luni cu privire la progresele și evoluțiile previzibile ale activităților desfășurate de SE.

Pe lângă aceste informații periodice menționate la alineatul, organul de conducere comunică în timp util organului de supraveghere orice informație privind evenimentele care ar putea avea efecte semnificative asupra activității SE.

Organul de supraveghere poate solicita organului de conducere orice fel de informații de care are nevoie în exercitarea activității de control. Un stat membru poate prevedea acest drept pentru fiecare membru al organului de supraveghere. Organul de supraveghere poate întreprinde sau solicita verificările necesare îndeplinirii misiunii sale. În plus, fiecare membru al organului de supraveghere are dreptul să examineze informațiile primite de organul respectiv.

3) *Sistemul monist (unitar)*: reglementarea acestui tip de sistem este cuprinsă în art. 43-45 din Regulamentul SE. Sistemul monist presupune crearea numai organului de administrație. Acest organ asigură gestionarea societății europene. Un stat membru poate prevedea că unul sau mai mulți directori administrativi sunt răspunzători de gestionarea curentă în aceleași condiții ca și pentru societățile anonime care au sediul social pe teritoriul respectivului stat membru.

Membrul sau membrii organului de administrație sunt numiți de adunarea generală. Cu toate acestea, membrii primului organ de administrație pot fi numiți prin statut. În absența unor dispoziții referitoare la un sistem monist pentru societățile anonime cu sediul social pe teritoriul unui stat membru, statul membru în cauză poate adopta măsurile adecvate privind SE. Este cazul, ca de exemplu, Germaniei care stabilește prin legislația în vigoare numai sistemul dualist de administrare a societăților pe acțiuni.

Organul de administrație se întrunește la intervalele stabilite prin statut, dar cel puțin o dată la fiecare trei luni, pentru a discuta progresele și evoluțiile previzibile ale activităților desfășurate de SE. Fiecare membru al organului de administrație are dreptul să examineze informațiile primite de organ.

Atât sistemul dualist, cât și cel dualist prezintă anumite avantaje și dezavantaje. În cadrul sistemului dualist se efectuează o mai bună supraveghere și control asupra activității societății, ceea ce reduce esențial riscurile activității comerciale. Deoarece organul de supraveghere verifică practic toate deciziile organului de administrare sub aspectul utilității și oportunității acestora.

Dezavantajul principal ar consta în faptul că acest sistem implică cheltuieli suplimentare de întreținere a organului de supraveghere, datorită că se constituie două organe și respectiv și cheltuielile sunt în două ori mai mari decât în cazul sistemului monist.

Pe lângă faptul că necesită investiții mai puține, sistemul monist se caracterizează prin faptul că acționarii prin intermediul adunării generale efectuează controlul nemijlocit asupra activității organului de administrare. Respectiv, acționarii sunt mai bine informați și pot acționa mai rapid pentru anularea unor decizii a organului de administrare pe care le consideră ca inutile. Iar dezavantajul principal constă în faptul că acționarii nu întotdeauna cunosc specificul activității comerciale și nu dispun de cunoștințe speciale în domeniu pentru verificarea activității organului de administrare.

Reieșind din cele stipulate mai sus, acționarii viitoarei societăți europene vor opta între alegerea sistemului dualist ori monist (unitar) de organizare a societății.

La perioada actuală în dreptul comercial se observă tendința aplicării practicii implicării salariaților în administrarea sau supravegherea asupra administrării societății comerciale. În cazul societății europene sunt relevante dispozițiile Directivei 2001/86/CE a Consiliului din 8 octombrie 2001 de completare a statutului societății europene în ceea ce privește implicarea lucrătorilor [3] (în continuare Directiva 2001/86/CE). Directiva dată prevede că participarea salariaților nu se face la nivelul administrării cotidiene, care este de competența conducerii, ci la nivelul supravegherii și al dezvoltării strategiilor întreprinderii.

Obiectivul central al Directivei 2001/86/CE constă în faptul garantării că înființarea unei SE nu atrage după sine dispariția sau diminuarea practicilor referitoare la implicarea lucrătorilor, existente în societățile care participă la crearea unei societăți europene. De asemenea, directiva dată stipulează că „marea diversitate de norme și practici care există în statele membre cu privire la modul în care reprezentanții salariaților sunt implicați în luarea deciziilor la nivelul unei societăți face inoportună introducerea unui model european unic de implicare a salariaților, aplicabil unei SE” (preambulul pct. 5).

În mare parte această directivă reglementează mai multe modele sau exemple de participare a salariaților la activitatea societății: în primul rând, modelul care include lucrătorii în cadrul organului de supraveghere sau al organului de administrație; apoi, modelul organului distinct de reprezentare a lucrătorilor societății europene și, în sfârșit, alte modele care vor fi stabilite printr-un acord încheiat între organele de conducere sau de administrare ale societăților fondatoare și lucrătorii societății, cu respectarea nivelurilor de informare și de consultare prevăzute pentru modelul organului distinct. O SE poate fi constituită de către adunarea generală numai dacă s-a ales un model de participare descris în directivă.

Constatăm că în linii generale, Directiva 2001/86/CE reglementează obligația SE de a proceda la practica implicării salariaților la administrarea societății, precum și stabilește procedura de negociere între reprezentanții SE, pe de o parte, și reprezentanții salariaților, pe de altă parte. Precum și stabilește unele condiții generale privitor la acordul încheiat în urma purtării negocierilor între salariații și SE, în sensul că să nu fie încălcate drepturile salariaților din motivul că aceștia sunt partea slabă din punct de vedere economic și juridic față de societatea comercială.

Actualmente, *Societas Europaea* este criticată pentru că prevede o sumă mare de capital social, ceea ce o face inaccesibilă pentru întreprinderi mici și mijlocii, dar argumentul de bază este acela că *Societas Europaea* este destinată marilor companii transnaționale [1, p. 53].

Pe de altă parte, reglementarea SE permite constituirea unei societăți europene și de către societăți pe acțiuni de altă naționalitate decât a unui stat comunitar, cu condiția ca acestea să aibă sediul social într-un stat membru al UE (personalitate juridică de drept al unui stat comunitar). De pildă, două societăți americane, una persoană juridică franceză și una persoană juridică germană, pot constitui o *Societas Europaea*. Totodată, este posibil, de pildă, constituirea unei *Societas Europaea* de către două filiale situate în state comunitare diferite, ale uneia și aceleași corporații americane [1, p. 53].

Este ferm faptul că societatea europeană reprezintă un tip nou de societate comercială, reglementată pentru prima dată de dreptul comunitar. Acest tip de societate este caracteristic numai dreptului UE, deoarece SE a fost creată anume pentru atingerea obiectivelor spațiului economic unic a comunității europene.

Bibliografie:

1. Bologan-Vieru, O. *Societas Europaea și caracteristicile ei*. În: Legea și viața nr. 8/2004, p. 49.
2. Călinoiu, E. *Drept comunitar european: suport de curs pentru învățământ la distanță*. - București, 2011. În: <http://www.id->

hyperion.ro/cursuri/cursuri%20drept/Drept%20comunitar%20european_an%20%203%20sem%201.pdf (accesat 27.02.2021).

3. *Directiva 2001/86/CE a Consiliului din 8 octombrie 2001 de completare a statutului societății europene în ceea ce privește implicarea lucrătorilor.* În: Jurnalul oficial al Comunităților Europene nr. L 294 din 10.11.2001. În: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0086&from=RO> (accesat 27.02.2021).

4. *Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind statutul societății europene (SE).* În: Jurnalul oficial al Comunităților Europene nr. L 294 din 10.11.2001. În: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R2157&from=RO> (accesat 27.02.2021)

5. Șaguna, D.; Nicolaescu, M. *Societăți comerciale europene.* - București: Ed. Oscar Print, 1996.